

evanđelja) i dokumenti i drugi tekstovi (prisege, zabilježbe, najave Uskrsa, ulomci iz evanđelja ponovljeni ili nadodani izvan svojih redovitih mjesta u rukopis poput grčkog teksta početka Ivanovog evanđelja napisanog latinskim slovima i sl.) umetnuti u sam rukopis s paginacijom stranica na kojima se transkripcija nalazi.

Rezultati do kojih je priređivačica došla tijekom detaljnog analiziranja rukopisa i rada na njemu sažeti su u već spomenutoj uvodnoj studiji *Pismo, jezik i povijesna kontekstualizacija Splitskog evanđeljara*. Ona se sastoji od tri osnovne cjeline. U prvoj cjelini *Pogled paleografa i priređivača* (XV-LV; engl. prijevod LXXVII-CXXI) prikazuje se povijest dosadašnjeg proučavanja Evanđeljara s naglaskom na razdoblju od kraja 19. st. do danas, donosi iscrpna paleografska analiza i analiza latinskog jezika različitih slojeva Evanđeljara od osnovnog teksta preko vulgarnog latinizata marginalnih bilježaka do latinizata srednjovjekovnih kasnijih umetaka i do dataka. Pri tome je jezik analiziran na svim razinama poput ortografije, morfologije, sintakse i leksika. Druga cjelina *Život Splitskog evanđeljara* (LV-LXV; engl. prijevod CXXII-CXXXII) prati historijski kontekst i ulogu koju je Evanđeljar imao u liturgijskoj i ritualnoj uporabi unutar Splitske crkve od prvih početaka u razdoblju od 8.-10. st., preko razdoblja splitskog nadbiskupa Lovre i reformnog pokreta 11. st. do početka 13. st. U trećoj cjelini pod naslovom *Zaključna razmatranja* (LXV-LXXIII; engl. prijevod CXXXII-CXLI) autorica sumira rezultate prethodnih diskusija te zaključuje da je rukopis najvjerojatnije nastao u Rimu (ili nekom drugom skriptoriju sjeverne Italije) te u Split i Hrvatsku došao u okviru papinske i karolinške akcije na sređivanju crkvenih i političkih prilika u Dalmaciji.

Objavlivanjem kritičkog izdanja teksta Splitskog evanđeljara prof. dr. Mirjana Matijević Sokol još je jednom potvrdila svoj status izvrsnog paleografa i egdotičara, ali i omogućila novim istraživačima pristup k analizi kako ovog rukopisa tako i drugih istraživačkih problema. I to ne samo povjesničarima i stručnjacima za pomoćne povijesne znanosti, nego i istraživačima brojnih drugih znanosti i disciplina poput filologije, biblijskih studija i liturgike. Nadajmo se da će tim istraživanjima pristupiti s jednakim entuzijazmom, upornošću i inovativnošću kako je to bilo učinjeno u ovom primjeru te će u tom slučaju sigurno doći i jednako vrijedni i trajni rezultati.

Damir Karbić

Bonmatej iz Verone (1449.-1451.). Bonmatteo da Verona (1449-1451), prir. Ante Birin, Šibenski bilježnici. Notai di Sibenico, Biblioteca Hrvatska povjesnica. Građa IV/13, Zagreb 2016., 411 str.

U izdanju Hrvatskog instituta za povijest, a uz suizdavaštvo Državnog Arhiva u Zadru i Državnog arhiva u Šibeniku, a kao podserija Šibenski bilježnici. Notai di Sibenico u sklopu Biblioteke Hrvatska povjesnica, u Zagrebu je 2016. objavljena knjiga bilježničkih privatno-pravnih dokumenata naslovljena *Bonmatej iz Verone (1449.-1451.)*. Knjigu je priredio, latinski tekst izvornika prepisao te sažetke i kazala izradio Ante Birin. Potpuni hrvatski tekst preveden je i na talijanski jezik, a talijanske je prijevode izradio Guido Villa.

U prvom poglavlju naslovljenom *Uvod / Introduzione* (6-34), priređivač Ante Birin nam daje prikaz osobe notara Bonmateja iz Verone, kao i dokumenta koji se nalaze u samom izdanju. Kao što autor navodi, riječ je o privatno-pravnim ispravama iz same sredine 15. st., a čiji se originali čuvaju u fondu Bilježnici Šibenika u Državnom arhivu u Zadru. S obzirom na to da su navedene isprave sastavljene u najsjajnijem razdoblju šibenske srednjovjekovne

povijesti, kada je i demokratizacija u sastavljanju privatno pravnih izvora dosegla najvišu razinu, predstavljeni dokumenti otkrivaju privatne poslove pripadnika svih slojeva kasno-srednjovjekovnog društva. Nadalje, Ante Birin je pokušao rekonstruirati neke crtice iz života promatranog komunalnog bilježnika, ali i neke paleografske i diplomatske karakteristike dokumenata.

Nakon vrlo lijepo izrađene uvodne studije, Ante Birin nam donosi i cjeline potrebne za produktivno korištenje objavljenog izdanja pod nazivom *Znakovi i kratice / Segni e abbreviazioni* (34-35) te *Popis isprava / Elenco dei documenti* (37-47).

Glavni i najveći dio knjige čini poglavlje pod nazivom *Isprave / Documenti* (49-367), u kojem se objavljuje čak 219 isprava koje je Bonmetej iz Verone sastavio od lipnja 1449. do svibnja 1452. godine. Iako je riječ o relativno kratkom vremenskom razdoblju, Bonmetej je zapisao brojne isprave o kupoprodaji ili zakupu, mirazima ili sporovima oko nekretnina kao i brojna dugovanja, ugovore o stupanju na naukovanje ili miraze.

Na kraju ovog opsežnog i prije svega korisnog izdanja nalazimo i vrlo opsežan i detaljan aparat namijenjen lakšem pretraživanju. Naime, Ante Birin je izradio *Index locorum* (369-374), *Index personarum* (375-398) te zaključno *Index rerum* (399-411).

Knjiga Ante Birina *Bonmetej iz Verone (1449-1451)*, osim što dolazi kao jedna u nizu izdanja spisa šibenskih bilježnika koje je kao članke u časopisu *Povijesni prilozi* izradio isti autor, ujedno je i prva knjiga podserije Šibenski bilježnici Biblioteke hrvatska povjesnica. Ujedno, ona predstavlja možda i najopsežniju studiju te vrste do sada objavljenu za prostor kasnosrednjovjekovne šibenske komune. Kako je autor do sada objavio i prikazao isprave i rad komunalnih bilježnika koji su djelovali u prvoj polovici 15. st., ovom knjigom je došao do polovine stoljeća koje obiluje brojnim ispravama pripadnika svih slojeva kasnosrednjovjekovnog društva. Priređenih 219 isprava omogućava izrazito veliki broj potencijalnih interdisciplinarnih istraživanja za prostor šibenske komune u kasnosrednjovjekovnom razdoblju, ali prije svega za proučavanje različitih razina materijalne kulture koja su u sve većoj mjeri zastupljena u historiografiji u protekla dva desetljeća.

Goran Budeč

Hrvatskoglagoljski notarijat otoka Krka, Notari Dubašnice, sv. 1, Treći notarski protokol Jura Sormilića (1726-1743), prir. Tomislava Bošnjak Botica – Ivan Botica – Tomislav Galović, Hrvatski državni arhiv – Staroslavenski institut – Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Povijesno društvo otoka Krka, Zagreb 2016., 437 str.

Na prostorima Istre, Kvarnera i Hrvatskog primorja u kontinuitetu od četriristo godina djelovao je hrvatskoglagoljski notarijat kao jedinstveni oblik ove javne institucije u europskoj pravno-povijesnoj praksi. Knjiga koju ovdje predstavljamo, *Treći notarski protokol Jura Sormilića (1726-1743)*, sadrži čak 297 notarskih isprava i predstavlja prvi svezak projekta za objavljivanje građe koja predstavlja ostavštinu hrvatskoglagoljskog notarijata. Građa iz navedenog fonda nalazi se u Hrvatskom državnom arhivu, priređivači ovoga vrijednog izdanja su Tomislava Bošnjak Botica, Ivan Botica i Tomislav Galović, a urednici cijele serije, kojoj je cilj objava isprava hrvatskoglagoljskog notarijata Krka, su Mirjana Matijević Sokol i Ladislav Dobrica. Izdanje obiluje brojnim vrijednim i luksuznim priložima, od čega je potrebno izdvojiti više od 30 faksimila dokumenata, a potrebno je spomenuti kako izdanje sve studije i urednička